

Παράλειψη προσκόμισης επίσημης μετάφρασης αλλοδαπού ιδιωτικού εγγράφου και οι ερμηνευτικές παλινδρομήσεις της ΕΑΔΗΣΥ ως προς το άρθρο 102 ν. 4412/2016

Η έλλειψη επίσημης μετάφρασης αλλοδαπού ιδιωτικού εγγράφου δεν επιδέχεται θεραπείας δυνάμει του άρθρου 102 ν. 4412/2016

δημόσιες συμβάσεις – μη προσκόμιση επίσημης μετάφρασης αλλοδαπού ιδιωτικού εγγράφου – αρχή της τυπικότητας – άρθρο 102 ν. 4412/2016 – αδυναμία συμπλήρωσης οικονομικής προσφοράς

ΕΑΔΗΣΥ (Κλιμ. 6ο), απόφαση αριθμ. 1440/2025, 22.09.2025

Στο πλαίσιο της υπό σχολιασμό απόφασης εξετάστηκαν έτι μία φορά τα όρια συμπλήρωσης της οικονομικής προσφοράς υποψήφιου οικονομικού φορέα σε περίπτωση παράλειψης προσκόμισης επίσημης μετάφρασης αλλοδαπού ιδιωτικού εγγράφου.

Στην προκειμένη περίπτωση, προκηρύχθηκε ανοιχτός ηλεκτρονικός διαγωνισμός κάτω των ορίων, με συνολική εκτιμώμενη αξία ύψους 112.750 ευρώ χωρίς Φ.Π.Α., με κριτήριο ανάθεσης την πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά μόνο βάσει τιμής. Στον εν θέματι διαγωνισμό, υπέβαλαν προσφορά πέντε υποψήφιοι οικονομικοί φορείς, συμπεριλαμβανομένης της προσφεύγουσας. Η τελευταία προσέβαλε την απόφαση κατακύρωσης της αναθέτουσας αρχής, αιτούμενη την ακύρωση αυτής κατά το μέρος που κρίθηκε απορριπτέα η προσφορά της.

Κεντρικός άξονας του ισχυρισμού της προσφεύγουσας περί της παρανομίας της ανωτέρω απορριπτικής κρίσης της αναθέτουσας αρχής αποτέλεσε το ότι η τελευταία στηρίχθηκε αποκλειστικά στην παράλειψη προσκόμισης μετάφρασης στην ελληνική γλώσσα ορισμένων πιστοποιητικών, καθώς και των «ISO 9001» και «ISO 14001», τα οποία υπέβαλε προς τεκμηρίωση των τεχνικών απαιτήσεων του διαγωνισμού. Ειδικότερα, υποστήριξε ότι τα επίμαχα έγγραφα αποτελούν τεχνικά φυλλάδια με αμιγώς τεχνικό περιεχόμενο, για τα οποία η διακήρυξη δεν απαιτούσε μετάφραση, ενώ, σε κάθε περίπτωση, η ανάδοχος εταιρεία είχε προσκομίσει τα ίδια ακριβώς πιστοποιητικά συνοδεία μετάφρασης στην ελληνική γλώσσα, με αποτέλεσμα η αναθέτουσα αρχή να είχε περιέλθει σε γνώση του περιεχομένου τους. Επικουρικώς προέβαλε ότι, ακόμη και αν ήθελε θεωρηθεί ότι απαιτείτο η υποβολή μετάφρασης των παραπάνω εγγράφων, η παράλειψη εκπλήρωσης αυτής της υποχρέωσης συνιστά επουσιώδη πλημμέλεια, προς ίαση της οποίας η αναθέτουσα αρχή όφειλε να καλέσει την προσφεύγουσα να υποβάλει σχετικές διευκρινίσεις ή συμπληρώσεις δυνάμει του άρθρου 102 ν. 4412/2016.

Αρχικά, η ΕΑΔΗΣΥ διέγνωσε ότι, υπό το πρίσμα του άρθρου 2.1.4 της διακήρυξης, σε συνδυασμό με τις διατάξεις του άρθρου 92 ν. 4412/2016, οι προσφέροντες οικονομικοί φορείς επέχουν την υποχρέωση να υποβάλλουν κάθε αλλοδαπό αποδεικτικό στοιχείο της προσφοράς, που δεν συνιστά ενημερωτικό και τεχνικό φυλλάδιο ή δεν έχει ειδικό τεχνικό περιεχόμενο, συνοδευόμενο από μετάφραση στην ελληνική γλώσσα. Ως εκ τούτου, τα ξενόγλωσσα έγγραφα που προσκομίζονται άνευ επίσημης μετάφρασης στα ελληνικά δεν μπορούν να ληφθούν νομίμως υπόψη, με αποτέλεσμα να υφίσταται ουσιώδης απόκλιση από τις απαιτήσεις της διακήρυξης που επιφέρει απόρριψη της προσφοράς. Επισημάνθηκε δε ότι, παρά τα περί του αντιθέτου προβαλλόμενα από την προσφεύγουσα, τα επίμαχα έγγραφα διαφοροποιούνται από τα τεχνικά φυλλάδια και τα έντυπα τεχνικού περιεχομένου, δεδομένου ότι έχουν δύναμη πιστοποίησης και δεν συνιστούν έγγραφα ενημερωτικού χαρακτήρα για εμπορικούς σκοπούς, με συνέπεια να υφίσταται υποχρέωση μετάφρασης αυτών.

Περαιτέρω, διευκρινίστηκε ότι η απόκτηση γνώσης του περιεχομένου αυτών εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής από τα μεταφρασμένα έγγραφα που προσκόμισε η ανάδοχος δεν αίρει την υποχρέωση της προσφεύγουσας να συμμορφωθεί με τους όρους της διακήρυξης. Τουναντίον, ενδεικνύει τη διαφοροποίηση μεταξύ των δύο προσφορών. Άλλωστε, βάσει των αρχών της ίσης μεταχείρισης και της τυπικότητας της διαδικασίας, η αναθέτουσα αρχή δεν δύναται να αντλήσει στοιχεία από την προσφορά της οριστικής αναδόχου, προκειμένου να καλύψει τις ελλείψεις της προσφοράς της προσφεύγουσας.

Βάσει των ανωτέρω, η παράλειψη της προσφεύγουσας να υποβάλει μεταφρασμένα στα ελληνικά τα ως άνω έγγραφα, τα οποία αποτελούσαν στοιχεία κρίσιμα για την επίκαιρη αξιολόγηση της καταλληλότητας της συγκεκριμένης προσφοράς, δεν επιδέχεται θεραπείας εκ των υστέρων σύμφωνα με το άρθρο 102 ν. 4412/2016, αλλά καθιστά άνευ ετέρου την τεχνική προσφορά απορριπτέα, σύμφωνα με το άρθρο 2.4.6 της διακήρυξης. Και τούτο, διότι οι διατάξεις του άρθρου 102 ν. 4412/2016, όπως αυτό ισχύει και μετά την αντικατάστασή του από το άρθρο 42 του ν. 4782/2021, δεν έχουν την έννοια ότι επιτρέπουν στην αναθέτουσα αρχή να δέχεται τη διόρθωση οποιωνδήποτε παραλείψεων, συμπεριλαμβανομένων και των παραλείψεων που συνεπάγονται υποχρεωτικώς τον αποκλεισμό του προσφέροντος.

Ως εκ τούτων, η ΕΑΔΗΣΥ απέρριψε την κρινόμενη προδικαστική προσφυγή.

Παρατηρήσεις

Λυδία Παπαγιαννοπούλου*

I. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Η υπό σχολιασμό απόφαση της ΕΑΔΗΣΥ προστίθεται στην εκτενέστατη εξέταση της δυνατότητας συμπλήρωσης ή διόρθωσης μιας οικονομικής προσφοράς και των ορίων του άρθρου 102 ν. 4412/2016, ιδίως σε περιπτώσεις παράλειψης προσκόμισης επίσημης μετάφρασης αλλοδαπών ιδιωτικών εγγράφων. Το ζήτημα αυτό έχει επανειλημμένως απασχολήσει τους θεωρητικούς και νομολογιακούς κόλπους, αναδεικνύοντας τις ερμηνευτικές ταλαντώσεις του άρθρου 102 ν. 4412/2016 στη διεκυστίνδα της προστασίας της αρχής της τυπικότητας, αφενός, και της αναγκαιότητας διάσωσης των ελαττωματικών προσφορών για αμιγώς τυπικές πλημμέλειες, αφετέρου.

II. Η εξέλιξη του άρθρου 102 ν. 4412/2016

Μία από τις θεμελιώδεις αρχές που διαπνέουν το δίκαιο των δημοσίων συμβάσεων είναι η αρχή της τυπικότητας, η οποία αποσκοπεί στη διαφύλαξη, αφενός, του σεβασμού των αρχών του ανταγωνισμού, της διαφάνειας και του ίσου μέτρου κρίσης, αφετέρου, της ανάγκης ευχερούς σύγκρισης των προσφορών μεταξύ τους καθώς και στην αποφυγή του κινδύνου αλλοίωσης αυτών¹. Σύμφωνα με την αρχή της τυπικότητας, δεδομένου ότι όλες οι διατάξεις της διακήρυξης καθιερώνουν ουσιώδεις όρους, υπό την επιφύλαξη ρητής αντίθετης διάταξης, οι προσφορές των διαγωνιζομένων πρέπει να τηρούν απόλυτα τους ουσιώδεις όρους της διακήρυξης υπό το πλήρες περιεχόμενό τους². Κάθε δε παράβαση ενός τέτοιου όρου συνεπάγεται καταρχήν το απαράδεκτο της προσφοράς³.

Παρέκκλιση στον ανωτέρω κανόνα εισάγει το άρθρο 102 ν. 4412/2016⁴, με το οποίο ενσωματώνονται στην εθνική έννομη τάξη οι διατάξεις του άρθρου 56 παρ. 3 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ⁵ και διανοίγεται καταρχήν ο δρόμος για τη διευκρίνιση ή συμπλήρωση στοιχείων της προσφοράς του οικονομικού φορέα. Ειδικότερα, μετά την αντικατάστασή του από το άρθρο 42 του ν. 4782/2021, το ισχύον άρθρο 102 ν. 4412/2016 κατοχυρώνει τη δυνατότητα ίασης

---

* ΜΔΕ, Δικηγόρος, Επιστ. Συνεργάτης ΚΛΕΟΔ, Στέλεχος ΜΟΠΑΔΙΣ

¹. ΔΕΕ C-42/13, *Cartiera dell'Adda*, 06.11.2014, ECLI:EU:C:2014:2345, σκ. 46 και 48, ΔΕΕ C-27/15, *Pizzo*, 02.06.2018, ECLI:EU:C:2016:404, σκ. 49, ΣτΕ 1819/2020, 127/2015, 1971/2013, 194/2011, 804/2010, 3084/2008, 1895/2007, 3769/2003, ΣτΕ ΕΑ 860, 689/2011, 1008/2009, 817/2008.

². Δ. ΡΑΪΚΟΣ, Δίκαιο Δημοσίων συμβάσεων, 4η έκδ., 2022, σσ. 200-201, Α. ΓΕΡΟΝΤΑΣ, Δίκαιο δημοσίων συμβάσεων, 2024, σσ. 121-125, Κ. ΚΑΦΤΑΝΗ, Η αρχή της τυπικότητας στους δημόσιους διαγωνισμούς. Ακραιφνής τυπολατρεία ή αναγκαίος όρος της ισότητας και της διαφάνειας, ΔιΔικ, 2012, σσ. 545-563 (546).

³. ΣτΕ ΕΑ 248/2020, 50/2020, 42/2020, 159/2019, 30/2019, 127/2015, 733/2009, 423/2009, 311/2009, 264/2009, 79/2009, 1010/2008, ΣτΕ 194/2011, 1046/2010, 804/2010, 3084/2008.

⁴. Κ. ΣΑΜΑΡΤΖΗΣ, Παρατηρήσεις στην ΔΕφΑθ 410/2020 (Αναστ) – Η αρχή της τυπικότητας στους δημόσιους διαγωνισμούς, ΘΠΔΔ, 2021, σσ. 260-265 επ. (260).

⁵. Χ. ΔΕΤΣΑΡΙΑΔΗΣ, Η ερμηνεία του άρθρου 102 ν. 4412/2016 από τη νομολογία και η αρχή της τυπικότητας. Τελικά επήλθε ουσιαστική αλλαγή στην εφαρμογή του με τον ν. 4782/2021, e-ΠΟΛΙΤΕΙΑ, 2024, σσ. 368-379 (369).

ελλιπών ή λανθασμένων πληροφοριών ή τεκμηρίωσης αυτών καθώς και ελλιπών εγγράφων με υποβολή, συμπλήρωση ή αποσαφήνιση της οικονομικής προσφοράς των υποψηφίων εντός προθεσμίας από 10 έως 20 ημέρες από την ημερομηνία κοινοποίησης σε αυτούς της σχετικής πρόσκλησης. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η θεραπεία της οικονομικής προσφοράς να κινείται εντός των ορίων που χαρτογραφούν οι αρχές της ίσης μεταχείρισης και της διαφάνειας⁶.

Αξίζει να σημειωθεί ότι, πριν την αντικατάσταση από το άρθρο 42 του ν. 4782/2021, το άρθρο 102 ν. 4412/2016 προσδιόριζε με μεγαλύτερη λεπτομέρεια την εν λόγω διαδικασία⁷ και είχε ιδιαίτερα στενό ρυθμιστικό κλοιό, (αυτο)περιοριζόμενο στη διόρθωση ασαφειών ή ήσσονος σημασίας πλημμελειών, επουσιωδών παραλείψεων ή πρόδηλων τυπικών ή υπολογιστικών σφαλμάτων, ήτοι ουσιωδών πλημμελειών και μη πρόδηλων σφαλμάτων⁸. Σύμφωνα δε με την πάγια νομολογία, δεν ήταν θεραπεύσιμη η εκ των υστέρων συμπλήρωση ή διευκρίνιση μη υποβληθέντος ή μη νομίμως υποβληθέντος δικαιολογητικού⁹. Με την αντικατάστασή του από το άρθρο 42 του ν. 4782/2021 και την επέκταση της ρυθμιστικής εμβέλειας του άρθρου 102 ν. 4412/2016, επιχειρήθηκε η ουσιαστική μετατόπιση και πλήρης ευθυγράμμιση του εθνικού θεσμικού πλαισίου πλησιέστερα προς το πνεύμα του άρθρου 56 παρ. 3 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ¹⁰.

Ratio αυτής της αναμόρφωσης του κανονιστικού πλαισίου συμπλήρωσης των οικονομικών προσφορών είναι η καλλιέργεια πρόσφορου εδάφους για την ανάπτυξη του ευρύτερου δυνατού υγιούς ανταγωνισμού, η αποσόβηση του κινδύνου της τυπολατρίας και του φορμαλισμού και η διευκόλυνση της πρόσβασης των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων στις διαδικασίες ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων, προς όφελος της επιτυχούς έκβασης των διαγωνιστικών διαδικασιών και της καλύτερης εξυπηρέτησης του δημοσίου συμφέροντος¹¹.

III. Οριοθέτηση της δυνατότητας συμπλήρωσης ή διευκρίνισης οικονομικών προσφορών

Η ανωτέρω εξουσία της αναθέτουσας αρχής να καλεί τους οικονομικούς φορείς σε συμπλήρωση ή διευκρίνιση των προσφορών τους έχει ερμηνευτεί και οριοθετηθεί από τη νομολογία του ΔΕΕ, η οποία αποτυπώνεται ευσύννοπα στην αιτιολογική έκθεση του άρθρου 42 του ν. 4782/2021. Συγκεκριμένα, κρίνεται επιτρεπτή η διόρθωση ή συμπλήρωση των στοιχείων ενός φακέλου υποψηφιότητας, υπό την προϋπόθεση ότι (α) δεν τροποποιείται η προσφορά του οικονομικού φορέα με τέτοιο τρόπο, ώστε να του δίνεται αθέμιτο πλεονέκτημα έναντι των λοιπών συμμετεχόντων στη διαδικασία ανάθεσης της σύμβασης¹², και (β) είναι αντικειμενικά εξακριβώσιμος ο προγενέστερος χαρακτήρας των στοιχείων που πρόκειται να θεραπευθούν σε σχέση με το πέρας της ταχθείσας για την υποβολή υποψηφιότητας προθεσμίας¹³.

⁶. Χ. ΔΕΤΣΑΡΙΔΗΣ, Η αρχή της τυπικότητας ως δικλείδα ασφαλείας για τη σύννομη διεξαγωγή του διαγωνισμού ή τροχοπέδη στην ανάγκη για ταχεία συμβασιοποίηση των προκηρυσσόμενων διαγωνισμών;, ΘΠΔΔ, 2022, σσ. 1277, Δ. ΡΑΪΚΟΣ / Ε. ΒΛΑΧΟΥ / Ε. ΣΑΒΒΙΔΗ, Δημόσιες Συμβάσεις – Ν 4412/2016 – Ερμηνεία κατ' άρθρο, 2018, τόμ. 1, σσ. 951-960, Μ. ΔΙΑΘΕΣΟΠΟΥΛΟΣ, Τα νέα άρθρα 102 και 310 Ν 4412/2016 μετά το Ν 4782/2021 και το νέο καθεστώς διόρθωσης και συμπλήρωσης προσφορών, ΠειρΝομ, 2021, σ. 4.

⁷. Ε.-Ε. ΚΟΥΛΟΥΜΠΙΝΗ / Η. ΜΑΖΟΣ / Η. ΚΙΤΣΟΣ, Δημόσιες Συμβάσεις ν. 4412/2016, Νομολογιακή προσέγγιση & Πρακτική εφαρμογή, 2η έκδ., σ. 688.

⁸. Ε. ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ, Νομικά ζητήματα μέσα από τις αποφάσεις της ΑΕΠΠ, Δημόσιο Δίκαιο, 2018, σ. 423 επ.

⁹. ΣτΕ 505/2021, 388/2021, 781/2020, 1983/2018, ΣτΕ ΕΑ 1551/2021, 985/2021, 42/2020, 238/2019, 135/2018.

¹⁰. Βλ. Αιτιολογική έκθεση ν. 4782/2021, σ. 386, Χ. ΚΑΞΙΡΗ, Κανόνες προαπόδειξης ως προς τη (μη) συνδρομή λόγου αποκλεισμού και την πλήρωση κριτηρίων ποιοτικής επιλογής, ΘΠΔΔ, 2022, σσ. 1338-1349, σ 1340.

¹¹. Αιτιολογική έκθεση ν. 4782/2021 σ. 386, Μ.-Χ. ΒΛΑΧΟΥ-ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΥ, Παρατηρήσεις στην ΣτΕ 1894/2022 (Ν 3900/2010) – Το νέο καθεστώς συμπλήρωσης/διευκρίνισης των δικαιολογητικών κατακύρωσης και οι περιπτώσεις επιτρεπτής αναδρομικής τροποποίησης όρων διακήρυξης: «ενέσεις» ρεαλισμού και ευελιξίας στο δίκαιο των δημοσίων συμβάσεων ή πηγή ανισοτήτων και αδιαφάνειας;, ΘΠΔΔ, 2022, σσ. 1405-1410 (1410).

¹². ΔΕΕ συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-523/16 και C-536/16, *MA.T.I. SUD*, 28.02.2018, ECLI:EU:C:2018:122, σκ. 50-51.

¹³. ΔΕΕ C-496/99 P, *Επιτροπή/CAS Succhi di Frutta*, 29.04.2004, ECLI:EU:C:2004:236, σκ. 115.

Περαιτέρω, έχει παγιωθεί νομολογιακά ότι απόλλυται η σχετική εξουσία της αναθέτουσας αρχής στην περίπτωση που οι τυχόν πλημμέλειες μιας προσφοράς αφορούν υποχρέωση που έχει ρητώς επιβληθεί επί ποινή αποκλεισμού στη σχετική διακήρυξη και προβλέπεται με σαφή, ακριβή και άνευ αμφισημιών όρο¹⁴. Και τούτο, διότι η αναθέτουσα αρχή οφείλει να τηρεί αυστηρά τους όρους που η ίδια θέτει¹⁵ και αποστερείται της δυνατότητας να προβεί σε άλλου είδους ερμηνεία, προκειμένου να διασώσει την ελλιπή προσφορά¹⁶. Σε αυτές τις περιπτώσεις, λοιπόν, αποτελεί δέσμια αρμοδιότητα της Επιτροπής Διαγωνισμού να αποκλείσει την πλημμελή προσφορά¹⁷ υπό το πρίσμα των αρχών της ισότιμης μεταχείρισης των διαγωνιζομένων και της διαφάνειας της διαδικασίας¹⁸.

IV. Υποχρέωση επίσημης επικυρωμένης μετάφρασης αλλοδαπών ιδιωτικών εγγράφων

Σύμφωνα με το άρθρο 92 παρ. 4 του ν. 4412/2016, οι προσφορές και τα περιλαμβανόμενα σε αυτές στοιχεία συντάσσονται στην ελληνική γλώσσα ή συνοδεύονται από επίσημη μετάφραση αυτών στην ελληνική γλώσσα. Ιδίως δε, τα αλλοδαπά ιδιωτικά έγγραφα δύνανται να συνοδεύονται από επίσημη μετάφραση στα ελληνικά.

Δέον να λεχθεί ότι προσδιορίζονται νομοθετικά οι περιπτώσεις όπου μπορεί να επιτραπεί η υποβολή ιδιωτικών εγγράφων σε άλλη γλώσσα, χωρίς τη συνοδεία μετάφρασης στην ελληνική γλώσσα¹⁹. Ειδικότερα, η αναθέτουσα αρχή δύναται να προβλέψει ρητά στη διακήρυξη την υποβολή ξενόγλωσσων ενημερωτικών και τεχνικών φυλλαδίων καθώς και λοιπών εντύπων - εταιρικών ή μη - με ειδικό τεχνικό περιεχόμενο, άνευ μετάφρασης στην ελληνική, διότι αυτά εμπεριέχουν στοιχεία, όπως αριθμούς, αποδόσεις σε διεθνείς μονάδες, μαθηματικούς τύπους και σχέδια, που είναι δυνατόν να διαβαστούν σε κάθε γλώσσα, χωρίς μετάφραση.

Η σχετική ευχέρεια της αναθέτουσας αρχής ενεργοποιείται με την προσθήκη αντίστοιχου όρου στη διακήρυξη. Επουδενί δεν θεσπίζεται μια άνευ ετέρου αυτοδίκαιη δυνατότητα των οικονομικών φορέων να απαλλάσσονται αυτής της υποχρέωσης ή η απόλυτη ελευθερία της αναθέτουσας αρχής να αποφαινεται το πρώτον για την αποδοχή τέτοιων εγγράφων αμετάφραστων, κατά το στάδιο της αξιολόγησης των προσφορών, κατ' ανεπίτρεπτη μεταβολή του παγιωθέντος κανονιστικού πλαισίου της διακήρυξης και της έναντι όλων (τόσο της αναθέτουσας αρχής όσο και των συμμετεχόντων) δεσμευτικότητας της τελευταίας²⁰.

Εκ των ανωτέρω συνάγεται ότι η προσήκουσα προσκόμιση αλλοδαπών ιδιωτικών εγγράφων προϋποθέτει καταρχήν τη συνοδεία αυτών από επίσημη μετάφραση στην ελληνική γλώσσα, εκτός αν έχει τεθεί ρητή εξαίρεση στη διακήρυξη ως προς εκείνα που φέρουν αμιγώς τεχνικά χαρακτηριστικά.

V. Η μη προσκόμιση επίσημης μετάφρασης αλλοδαπών ιδιωτικών εγγράφων και οι παλινδρομήσεις της ΕΑΔΗΣΥ

¹⁴. ΔΕΕ C-309/18, *Lavorgna*, 02.05.2019, ECLI:EU:C:2019:350, σκ. 20-22, ΔΕΕ συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-523/16 και C-536/16, *MA.T.I. SUD*, 28.02.2018, ECLI:EU:C:2018:122, σκ. 49, ΔΕΕ C-199/15, *Cierrat*, 10.11.2016, ECLI:EU:C:2016:853, σκ. 30, ΔΕΕ C-27/15, *Pizzo*, 02.06.2016, ECLI:EU:C:2016:404, σκ. 49, ΔΕΕ C-42/13, *Cartiera dell'Adda*, 06.11.2014, ECLI:EU:C:2014:2345, σκ. 46 και 48, ΣτΕ 56/2024, 1864/2023, 2514/2022, 147/2022, 2647/2022.

¹⁵. ΔΕΕ C-927/19, *Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centras*, 07.09.2021, ECLI:EU:C:2021:700, σκ. 93, ΔΕΕ C-599/10, *SAG ELV Slovensko κ.α.*, 29.03.2012, ECLI:EU:C:2012:191, σκ. 40, ΔΕΕ C-336/12, *Manova*, 10.10.2013, ECLI:EU:C:2013:647, σκ. 36 και 40.

¹⁶. Χ. ΔΕΤΣΑΡΙΑΔΗΣ, Η ερμηνεία του άρθρου 102 ν. 4412/2016 από τη νομολογία και η αρχή της τυπικότητας, ό.π., σ. 374.

¹⁷. ΣτΕ 1046/2010, ΕΑΔΗΣΥ 690/2023, 63/2022, ΑΕΠΠ 199/2022.

¹⁸. ΔΕΕ C-309/18, *Lavorgna*, 02.05.2019, ECLI:EU:C:2019:350, σκ. 20-22, ΔΕΕ C-199/15, *Cierrat*, 10.11.2016, ECLI:EU:C:2016:853, σκ. 30, ΔΕΕ C-27/15, *Pizzo*, 02.06.2016, ECLI:EU:C:2016:404, σκ. 49, ΔΕΕ C-42/13, *Cartiera dell'Adda*, 06.11.2014, ECLI:EU:C:2014:2345, σκ. 46 και 48, ΔΕΕ C-19/00, *Siac Construction*, 18.10.2001, ECLI:EU:C:2001:553, σκ. 34 και 44, ΣτΕ 2514/2022, 147/2022, 1646/2022, ΣτΕ ΕΑ 293/2021, 30/2019, ΕΑΔΗΣΥ 690/2023, 63/2022, ΑΕΠΠ 199/2022.

¹⁹. Σ. ΜΑΥΡΙΑΔΗΣ, Οι δημόσιες συμβάσεις παροχής προμηθειών και παροχής υπηρεσιών, 2025, σ. 14.

²⁰. ΑΕΠΠ 168/2021, σκ. 25, ΑΕΠΠ 116/2019, σκ. 39, ΑΕΠΠ 1384/2019, σκ. 31.

Παρά την αξιούμενη από τον νόμο και διακήρυξη μετάφραση των αλλοδαπών ιδιωτικών εγγράφων, δεν αποκλείεται οι οικονομικοί φορείς να παραλείψουν να την προσκομίσουν, όπως και στην υπό σχολιασμό υπόθεση²¹. Στις περιπτώσεις αυτές, εγείρεται έντονος προβληματισμός ως προς το κατά πόσον είναι επιτρεπτή η συμπλήρωση μιας τέτοιας πλημμέλειας βάσει του άρθρου 102 του ν. 4412/2016.

Η ΕΑΔΗΣΥ, στη συντριπτική πλειοψηφία των συναφών αποφάσεών της, διαγιγνώσκει την αδυναμία θεραπείας μιας τέτοιας παράλειψης δυνάμει του άρθρου 102 ν. 4412/2016²², όπως και στην υπό σχολιασμό απόφαση. Ο συλλογισμός της ερείδεται στο ότι τοιαύτη ίαση δεν δύναται να οδηγήσει σε αποκατάσταση πλημμέλειας που επιφέρει τον αποκλεισμό του συμμετέχοντος. Αντίθετη παραδοχή θα συνιστούσε ανεπίτρεπτη εκ των υστέρων τροποποίηση ήδη υποβληθείσας προσφοράς με την το πρώτον μεταγενέστερη υποβολή της αξιούμενης μετάφρασης, κατά παράβαση της αρχής της ίσης μεταχείρισης των διαγωνιζομένων, του ανόθευτου ανταγωνισμού, της νομιμότητας της διαδικασίας και της διαφάνειας²³. Κατά συνέπεια, τα ιδιωτικά αλλοδαπά έγγραφα που προσκομίζονται άνευ μετάφρασης θεωρούνται ως μη νομίμως υποβληθέντα²⁴ και η πλημμέλεια αυτών χαρακτηρίζεται ως ουσιώδης παράλειψη, μη επιδεχόμενη συμπλήρωσης, που οδηγεί στην απόρριψη της προσφοράς κατά δεσμία αρμοδιότητα της αναθέτουσας αρχής²⁵.

Η προσέγγιση αυτή εγκολπώνεται μια ιδιαίτερως αυστηρή ερμηνεία και εφαρμογή του άρθρου 102 ν. 4412/2016, καθώς αποδίδει πρωτεύουσα σημασία στην τυπική πληρότητα των υποβαλλόμενων εγγράφων που προβλέπονται επί ποινή αποκλεισμού και περιορίζει σημαντικά το ρυθμιστικό πεδίο του μηχανισμού συμπλήρωσης ή διευκρίνισης προσφορών, ακόμα και μετά τις αλλαγές που επέφερε ο ν. 4782/2021. Ούτως, διατηρεί τη συσταλτική ερμηνεία του προϊσχύσαντος κανονιστικού πλαισίου, θέτοντας τροχοπέδη στη διάσωση προσφορών με αμιγώς τυπικές πλημμέλειες, ακόμα και όταν είναι αντικειμενικώς εξακριβώσιμος ο προγενέστερος χαρακτήρας των προς συμπλήρωση στοιχείων και ο προσφέρων δεν περιέρχεται σε ευμενέστερη θέση.

Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν ορισμένες αντίρροπες γραμμές της ΕΑΔΗΣΥ, σύμφωνα με τις οποίες η πλημμέλεια της μη προσκόμισης επίσημης επικυρωμένης μετάφρασης αλλοδαπών ιδιωτικών εγγράφων, που δεν αποτελούν τεχνικά φυλλάδια με ειδικό τεχνικό περιεχόμενο, δύναται να ιαθεί δυνάμει του άρθρου 102 του ν. 4412/2016, καθότι, αφενός, η καταρχήν κατάθεση του επίμαχου εγγράφου δεν αμφισβητείται, αφετέρου, η συμπλήρωση αυτή δεν συνεπάγεται τη μεταβολή της προσφοράς του οικονομικού φορέα και αφορά σε διευκρίνιση/επεξήγηση αντικειμενικώς εξακριβώσιμων δεδομένων που ίσχυαν κατά τον χρόνο υποβολής της προσφοράς²⁶. Μάλιστα, έχει κριθεί ότι είναι θεραπεύσιμη μια τέτοια πλημμέλεια, ακόμα και όταν προβλέπεται σε όρο της διακήρυξης που έχει τεθεί επί ποινή αποκλεισμού²⁷.

²¹. Αξίζει να σημειωθεί ότι η υπό σχολιασμό απόφαση ακολούθησε την πάγια νομολογία ως προς τη φύση των πιστοποιητικών «ISO 9001» και «ISO14001», κάνοντας δεκτό ότι συνδέονται με τεχνικές απαιτήσεις, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι το περιεχόμενό τους είναι τεχνικό, με αποτέλεσμα να διαφοροποιούνται από τα τεχνικά φυλλάδια και τα έντυπα τεχνικού περιεχομένου και να απαιτείται να υποβάλλονται συνοδεία ελληνικής μετάφρασης (βλ. ΣτΕ 277/2011, ΣτΕ ΕΑ 42/2020, 291/2019, 131/2019, ΔΕφΑθ 1344/2025, 1172/2023, 2351/2023, 1713/2022, ΔΕφΠειρ Α233/2022, Α273/2022, 7/2019, ΔΕφΚομ Α76/2024, Α59/2022, Ν15/2019, ΔΕφΧαν 10/2020). Μολαταύτα, η υπ' αρ. απόφαση της ΕΑΔΗΣΥ απέκλινε από την ανωτέρω νομολογία, διαπιστώνοντας ότι τα πιστοποιητικά ISO 9001:2015 και 14001:2015 αποτελούν έντυπα με αμιγώς τεχνικά χαρακτηριστικά, που είναι δυνατόν να διαβασθούν σε κάθε γλώσσα και είναι καταχωρισμένα σε επίσημους ιστοτόπους φορέων πιστοποίησης, στους οποίους υπάρχει ελεύθερη πρόσβαση μέσω διαδικτύου, εξ ου και δεν απαιτείται να συνοδεύονται από επίσημη μετάφρασή τους στην ελληνική γλώσσα (ΕΑΔΗΣΥ 1863/2023, σκ. 6).

²². ΕΑΔΗΣΥ 61/2025, σκ. 9, 116/2025, σκ. 21, 503/2024, σκ. 13, 594/2022, σκ. 18, ΑΕΠΠ 318/2022, σκ. 23, 1298/2021, σκ. 33.

²³. Ibid.

²⁴. ΕΑΔΗΣΥ 487/2023, σκ. 15.

²⁵. ΔΕφΠειρ 85/2024, ΔΕφΑθ 1172/2023, 866/2023, 414/2023, ΔΕφΘεσ 438/2023, 394/2023.

²⁶. ΕΑΔΗΣΥ 210/2023, σκ. 16, 846/2022, σκ. 18.

²⁷. ΕΑΔΗΣΥ 591/2022, σκ. 18.

Αυτή η λύση φαίνεται να εναρμονίζεται πλήρως με το γράμμα και το πνεύμα του νυν ισχύοντος άρθρου 102 ν. 4412/2016, δρασκελίζοντας μια τυπολατρική βάση που θα οδηγούσε στον αποκλεισμό των προσφορών των οικονομικών φορέων για μια καθαρά τυπική και επουσιώδη πλημμέλεια, όπως αυτή της έλλειψης επίσημης μετάφρασης. Και τούτο, διότι η πλημμέλεια έγκειται αποκλειστικά στον αμιγώς τυπικό λόγο του μη προσήκοντος τρόπου υποβολής του εγγράφου²⁸, και όχι στην ουσιαστική απόδειξη της πλήρωσης του αντίστοιχου όρου της διακήρυξης.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι αυτές οι ερμηνευτικές παλινδρομήσεις της ΕΑΔΗΣΥ πλήττουν την ασφάλεια δικαίου και δημιουργούν δύο επίπεδα προστασίας στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων, υιοθετώντας, αφενός, ένα πιο αυστηρό και τυπολατρικό μοντέλο, αφετέρου, ένα πιο ευέλικτο μοντέλο συμπλήρωσης ή διευκρίνισης προσφορών.

Αντί επιλόγου

Η υπό σχολιασμό υπόθεση αναδεικνύει την επιφυλακτικότητα της ΕΑΔΗΣΥ να προάγει την ερμηνεία του ισχύοντος άρθρου 102 ν. 4412/2016 κατά τρόπο συμβατό με τον νομοθετικά επιδιωκόμενο σκοπό της αποφυγής της τυπολατρίας. Η άνευ ετέρου απόρριψη των προσφορών λόγω μη προσκόμισης της μετάφρασης αλλοδαπού ιδιωτικού εγγράφου που αξιώνεται επί ποινή απαραδέκτου καταλήγει τελικά να ευνοεί τον υπέρμετρο φορμαλισμό και τον αδικαιολόγητο αποκλεισμό των προσφορών. Αντιθέτως, θα ήταν σκόπιμο να υιοθετείται μια πιο ευέλικτη προσέγγιση που θα επέτρεπε τη συμπλήρωση μιας τέτοιας πλημμέλειας ενόψει του αμιγώς τυπικού χαρακτήρα της, όπως έχει διστακτικά κρίνει σε ορισμένες περιπτώσεις η ΕΑΔΗΣΥ. Ανάγεται, λοιπόν, σε αδήριτη ανάγκη η διαμόρφωση μιας ευέλικτης και ενιαίας ερμηνευτικής γραμμής προς αυτή την κατεύθυνση, η οποία θα ευθυγραμμίζεται πλήρως με το ισχύον άρθρο ν. 4412/2016.

---

²⁸. Πρβλ. ΔΕφΚομ 75/2022, σκ. 23.